

Vienmēr esmu vēlējies testamentā ierakstīt savas bērņu ceremonijas scenāriju – kas un ko varētu spēlēt, kur rīkot, kur apglabāt. Pagaidām izskatās, ka testamentā būs jāatstāj norādes arī par nodokļu samaksu, vismaz spriežot pēc nesenās saskaršanās ar bērņu organizētājiem.

"Zārks – 210 eiro, bet par to mēs varam jums "nomest" kādus 45 eiro, ja maksāsi skaidrā," paskaidro laipna, iejūtīga apbedīšanas biroja dāma gados. Daļa, ko nosedz apbedīšanas pabalsts, gan jānomaksā oficiāli. Bērņu mielasta gatavotāji arī nemaz neapsver iespēju strādāt citādi kā "skaidrā" un bez papīriem. Tie ir vēl ap 1000 eiro, un kafejnīcas priekšiece laipni norāda uz maksātāja 200 eiro ietaupījumu.

Varētu domāt, ka PVN apbedīšanas birojs nepiemēro, jo mazā biznesa gadījumā ar apgrozījumu līdz 40 000 eiro gadā varētu neregistrēties kā ar PVN apliekama persona. Tomēr, kā piemēru ņemot samērā pieticīgu apgrozījumu par vienu mirušo – 1000 eiro, reģistrācijas sliekšnis sasniedzams jau pēc mēneša un 10 dienām, pat ja apbedīšanas birojam bizness neietur jāapkalpo vien viens aizgājējs dienā. Tādēļ var viegli pārliecināties, ka birojs ir PVN maksātājs, turklāt aizgājēja radnieki parasti visu pērk pēc iespējas vienā birojā. Augstākā pilotāža bija uzņēmumā, kas nodrošināja katafalku, – viņi nepakautrējās atsūtīt rēķinu pārskaitījumam ar visu transporta uzņēmuma PVN maksātāja numuru, bet "aizmirsu" summā pievienot PVN, pat neskatoties uz pārskaitījuma atstātājam pēdām.

Kopumā par visu nebūt ne šķū vai lielu bērņu organizēšanu valsts kasei garām aizgāja vismaz ap 400 eiro, ja pieņem, ka bērņu vidēji varētu izmaksāt ap 2000 eiro. Pagājušās nedēļas "The Economist" šim biznesam vēltītajos rakstos bija minēts, ka ASV vidējās bērņu izmaksas esot ap 9000 ASV dolāru. Diezin vai Latvijas bērņu rīkošanas uzņēmumi, palaižot daļu naudas garām kasei, pakautrējas atskaitīt priekšnodokli par pirkumiem pilnā apmērā, kaut arī pārdošanas PVN dokumentos neparādās. Un 400 eiro ir tikai PVN – gan jau "melnajā kasē" paliek nauda arī aplokšņu algām, kas valsts budžetu paplucina vēl vairāk.

Ja pareizina 400 eiro ar 28 500 aizgājēju Latvijā gadā, veidojas virs 11 miljoniem eiro valsts zaudējumu no PVN vien, ja pieņem, ka krāpjas visi par visu bērņu rīkošanas summu. Pie gluži pieticīgiem aprēķiniem (ja bērņu izmaksas būtu divreiz mazākas un ar PVN krāptos tikai 1/3) valsts kasei garām iet ap diviem miljoniem eiro PVN. Kā minēja kāds šai tēmai vēltītais "Twitter" diskusijas dalībnieks: "Par to, ka šai nozarē ir problēmas, liecina kaut vai 2015. gada dati. Ja oficiālais nozares apgrozījums ir 6,5 miljoni, tad vidējā pakalpojuma cena ap 230 eiro. Ne pārāk reāli." Nozare valstij 2015. gadā nodokļos samaksāja ap 1,5 miljoniem eiro. Spriediet paši, kas ir reālāks – 6,5 miljonu apgrozījums vai ap 11 miljonu PVN un ap 50 miljonu apgrozījums.

Apbedīšanas organizētāju nodokļi nav bērņu rīkojošo radnieku problēma, jo apbedīšanas birojam jāpasaka gala cena, ko tas prasa. Radniekiem nav jāiedziļinās, vai cena ir ar PVN vai bez. Cita situācija tomēr var būt laipnās apbedīšanas biroja darbinieces gadījumā, kurā viņa izskaidro, kādēļ jāmaksā mazāk, samazinot cenu par PVN tiesu. Tādā gadījumā arī radnieki VID acīs vismaz teorētiski varētu uzņemties atbildību par valstij nesamaksāto PVN kā ar apbedīšanas biroju līdzatbildīgie. Tas būtībā ir līdzīgi kā vairumā PVN tiesu lietu, kur VID apsūdz uzņēmumus (pircējus) ļaunprātīgā sarunāšanā ar pārdevēju, ka pārdevējs nesamaksās valstij no pircēja saņemto PVN. Tādā gadījumā pircēja atbildība iespējama, ja pircējs zināja vai tam vajadzēja zināt, ka pārdevējs nesamaksās valstij no pircēja saņemto PVN.

Jāņem vērā arī apbedīšanas biznesa specifika. Aizgājēja radnieki varētu būt šokā, zaudējot tuvinieku, un bieži nekad iepriekš nav saskārušies ar bērņu organizēšanu. Viņi tādā situācijā nesāks meklēt lētāko vai labāko piedāvājumu, bet mēģinās visu sarunāt ar to biroju, kur fiziski atrodas aizgājējs vai ar kuru sadarbojas attiecīgā slimnīca. Paldies Dievam, ka mūsdienās ir internets, kas ar laiku šai nozarē ļaus daudz ko sakārtot korektāk, vieglāk salīdzināt cenas un izvēlēties labāko piedāvājumu, bet diez vai pārmaiņas notiks tik drīz.

Vainīga šajā problemātikā ir arī PVN sistēma, kas nespēj nodrošināt, ka šāda krāpšanās nav iespējama. Turklāt šī ir tikai viena problemātiskā nozare. Droši vien būvniecībā, skaistumkopšanā u. c. nozarēs, kas pārdod preces vai pakalpojumus fiziskām personām, šādus PVN nemaksāšanas piemērus iespējams atrast vēl pat par lielākām summām. Tādēļ valsts šobrīd plāno ieviest tādu pretizvairšanās pasākumu kā čeku loterija, lai iedzīvotāji būtu ieinteresēti krāt samaksu apliecinātos dokumentus. Citās valstīs vēl, piemēram, sasaista PVN nomaksu būvniecībā ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumiem par valstij nomaksāto būvniecības čeku PVN. Kamēr valsts vai ES aktīvi neiejauksies ar inovatīviem risinājumiem, nekas nemainīsies un patriotiskiem aizgājējiem nāksies ierakstīt testamentā, lai par viņu bērņiem radnieki samaksā PVN.

Jānis Taukačs
zvērināts advokāts

<http://www.delfi.lv/news/comment/comment/janis-taukacs-naves-ena.d?id=49977129>